

Din activitatea laboratorului de restaurare a Muzeului de istorie a municipiului București

Laboratorul de restaurare a Muzeului de istorie a Municipiului București, funcționează de cca 17 ani. În acest timp s-a căutat să se secondeze îndeaproape munca științifică și muzeistică a cercetătorilor executându-se toate lucrările necesare unei cât mai complete documentări și expuneri. Activitatea laboratorului s-a axat pe două direcții principale: a) prelucrarea materialului arheologic provenit din săpăturile arheologice curente, sau de pe șantierele din jurul orașului București, și b) paralel cu aceasta restaurarea materialelor din depozitul instituției, materiale acumulate în decursul vremii și în special cele provenind din Colecția Dr. Severeanu, care nu fuseseră niciodată tratate și erau amenințate de deteriorare din cauza patinei maligne. Această profilare a laboratorului a necesitat în primul rând organizarea și dotarea lui, cu materialele și instrumentajul necesar unei activități eficiente, lucru care a format și formează încă o preocupare permanentă. Dotarea și aprovizionarea laboratorului se face cu tot ce se poate procura de pe piața internă și în anumite cazuri din străinătate.

Personalul de restaurare se străduiește să aplice metodele cele mai noi în munca de restaurare, pentru a asigura o calitate cât mai ridicată și o durabilitate a lucrărilor sale, în așa fel încât, odată trecute prin laborator, obiectele să nu mai necesite reveniri. Varietatea și multitudinea materialelor provenite de pe șantierele arheologice, au determinat specificul activității laboratorului care chiar de la început a trebuit să execute:

Restaurări de materiale ceramice fragmentare,

Restaurări de obiecte metalice,

Restaurări de obiecte din os sau din fildeș,

Restaurări de platră și roci dure,

Restaurări obiecte din sticlă.

În ceea ce privește materialul ceramic, acesta este lucrat după două sisteme diferite. Cel destinat expunerii (Col. Dr. Severeanu) este lucrat în sistemul de restaurare color, adică se face aducerea obiectului la starea care să emită forma și culoarea originală pentru a se prezenta în condiții artistice atrăgătoare, fiind vorba de obiecte antice grecești de mare finețe.

Materialul ceramic destinat nu atât expunerii cât mai ales cercetărilor științifice, se lucrează după sistemul diferențial (alb) ceea ce înseamnă că întregirea obiectului respectiv, se face tot cu ghips, dar acesta rămâne

și după finisare alb, scoțind cu precizie în evidență, părțile găsite în pământ și ce s-a adăugat pentru a se ajunge la forma originală a obiectului. Din punct de vedere tehnic lipirea fragmentelor ceramice se execută cu clei de acetonă preparat în laborator. Lipirea se face la cald deoarece acest procedeu asigură o rigidizare perfectă a fragmentelor, sudarea făcându-se într-un timp foarte scurt, permițând lucru continuu fără a fi nevoie să se aștepte uscarea.

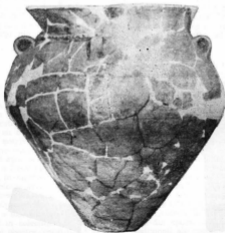
Același procedeu se aplică la faianță și porțelan.

Dăm mai jos cîteva piese ceramice restaurate, la care s-a aplicat metoda diferențiată (fig. 1).

Obiectele metalice formează o a doua mare grupă de materiale, care preocupă activitatea laboratorului. Prin diversitatea, forma, vechimea și valoarea lor, aceste materiale trebuie tratate după procedee bine studiate, ceea ce presupune o atenție deosebită în timpul lucrului, precum și o dotare adecvată a laboratorului. Urmele arheologice care atestă civilizații diferite existente pe aceste meleaguri, începînd cu comuna primitivă pînă în orînduirea modernă prezintă o mare diversitate de piese aflate în diferite stadii de conservare naturală. Astfel laboratorul a trebuit să execute în decursul timpului conservarea a mii de monede de argint și bronz, bijuterii, uneori de o mare finețe, unelte diferite din fier și bronz, obiecte de podoabă etc.

Amintim aici cele peste 5.000 de monede din tezaurul de la Străulești, bijuteriile necropolelor satului Măicânești, datînd din secolele XIV—XVI, inventarul funerar de la Sf. Gheorghe Nou, tezaurul de la Giștești, tezaurul din Calea Plevnei, tezaurul găsit la Colțea în anul 1970. O atenție deosebită s-a acordat materialului ceramic aflat în depozite sau provenit din săpăturile de la Sf. Gheorghe, Răzvan, Hanul Manuc, Pantelimon, str. Soarelui, Căpelul Nou, Tînganu, Curtea Veche, Băncasa, Soldat Chivan, Casa Mavrocordaților, Biserica Slobozia, Militari, Biserica Visarion Vechi, școala Al. I. Cuza, biserica Stejarul, Piața de Flori, Calea Victoriei (Macul Roșu), biserica Brezoianu, Fundeni, Piața Unirii etc. Totodată au fost restaurate obiectele provenite din achiziții și donații, planuri, stampe, icoane, și au fost făcute mulaje. Aceste mulaje au fost lucrate după sisteme noi cu materiale plastice care dau negative perfecte, scoțind în relief toate detaliile.

Din punct de vedere al restaurării propriu-zise, cel mai mare efort l-au reclamat obiectele metalice care compun Col. Dr. Severeanu și secția de istorie veche din cauza patinei maligne căpătată cu mult timp înaintea înființării laboratorului. Neputînd fi restaurate la timp, a trebuit să se facă tot ce era posibil pentru a nu se pierde prețioasele obiecte. În cea mai mare parte s-a reușit astfel că în prezent această valoroasă colecție are exponatele în stare de conservare în afară de orice pericol (fig. 2). Probleme mult mai dificile pun materialele provenite de pe șantiere, aduse în laborator în stare brută, informă așa cum s-au extras din pământ (fig. 3). De multe ori pînă la aflarea precisă a denumirii, a naturii obiectului, este necesară o manoperă preliminară de îndepărtare a depunerilor naturale și abia după aceea trecerea la examinarea amănunțită, în unele cazuri microscopică a obiectelor, permite stabilirea modului de tratare și restaurare.

1. Vas înaltă și după restaurare.

2. Mînd din bronz înainte și după restaurare.

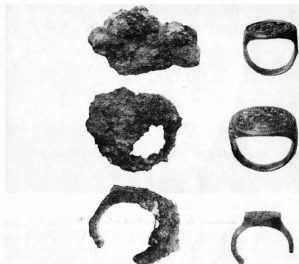
Laboratorul de restaurare aplică în tratarea materialelor metalice metodele chimice de dizolvare a patinelor maligne, metodă care se aplică în mod curent și în alte laboratoare. Utilizarea în acest scop a substanțelor chimice, începînd cu acizii cei mai slabi și terminînd cu cei mai tari, dă muncii de restaurare un caracter de pericolozitate și presupune crearea unor condiții de protecție a muncii deosebit de bine studiată și executată la fața locului.

În publicația Materiale de istorie și muzeografie nr. 1/1964 a Muzeului de istorie a Orașului București, am prezentat unul din procedeele de restaurare chimică a obiectelor de metal utilizat la noi (fig. 4).

Restaurarea și conservarea obiectelor de os sau din fildeș a pus probleme speciale laboratorului. Dacă asupra obiectelor de os din epocile mai

3. Cruce din metal înainte și după restaurare.

4. Inele restaurate.

aproprate se poate acționa cu oarecare ușurință, deși nici în acest caz măsurile de prevedere nu trebuie omise, când este vorba de oasele fosilizate, problema trebuie rezolvată cu extremă atenție.

Unul din obiectele rare de acest gen găsit pe teritoriul orașului București a fost un colț de mamut din epoca paleolitică, complet fosilizat și acoperit cu o crustă groasă de depuneri calcaroase. Aplicând metodele cele mai potrivite de restaurare în asemenea cazuri s-a reușit cu un volum foarte mare de muncă și răbdare să se îndepărteze crusta sub care se afla și apoi să se restaureze punindu-l în stare de conservare (fig. 5). Deși, cu o frecvență mai mică, obiecte din roci dure și marmură au fost găsite și în săpăturile executate de muzeul nostru. Restaurarea lor n-a pus probleme speciale decât în parte, mai ales când a fost vorba de reîntregirea fragmentelor (lipire). Prin procedee cunoscute s-a reușit a se rezolva asemenea probleme, utilizând diverse rețete de lianți.

Situația a fost similară când a fost cazul și la obiecte de sticlă, muzeul posedând în colecțiile sale obiecte de sticlă din epoca romană și pînă din zilele noastre, constituind valoroase testimonii ale epocilor și civilizațiilor care s-au perindat pe teritoriul țării noastre.

5. Os de mamut.

În reîntregirea obiectelor de sticlă și cristal cele mai bune rezultate s-au obținut prin utilizarea ca liant a formulei plexiglas plus cloroform.

Pe lângă lucrările de restaurare propriu-zis, în unele cazuri a fost nevoie ca laboratorul să confecționeze dublete după piese privind istoria orașului București, care erau deținute de alte instituții sau amatori, ca unicate. La început s-a lucrat după vechile sisteme utilizându-se pentru muleje parafina solidă, huma plastică, ghipsul, gelatina sau plastilina. Unele au dat rezultate mulțumitoare, iar altele nesatisfăcătoare, de aceea s-a căutat înlocuirea acestor materiale cu unul nou care să întrunească toate calitățile. După câteva experimentări s-a ajuns la concluzia că masele plastice se pretează cel mai bine scopului urmărit și de circa 12 ani se lucrează cu ele.

Caracteristic pentru masele plastice sînt următoarele calități :

1. Avînd o granulație foarte fină, chiar în soluție, aderă perfect pe obiect, pătrundînd în toate interstițiile și nelăsînd goluri de aer (cum se întîmplă de exemplu la ghips).
2. Nu lasă urme pe obiect.
3. Fiînd flexibile se pot ușor scoate de pe obiect, nedeteriorîndu-l nici pe el și nedeformîndu-se nici negativele, astfel, că manipularea este foarte lesnicioasă și curată.
4. Reproduce cele mai fine amănunte, ceea ce nu se întîmpla cu celelalte materiale întrebuințate înainte.

De asemenea, materialul plastic s-a pretat excelent chiar la confecționarea dubletelor propriu-zise nu numai a mulejelor. O calitate în plus, în acest caz, este aceea că prinde foarte bine orice culoare înlesnind imitarea perfectă a obiectului original și darea patinei respective.

La laboratorul nostru a fost întrebuințat ca material Iugo-vinilul combinat cu plastifiantul respectiv plus alb de plumb.

Singurul defect al maselor plastice ca și în general al tuturor materialelor chimice cu care se efectuează munca de restaurare și conservare a obiectelor de muzeu, este acela că au un mare grad de toxicitate.

Din practica efectuată în munca de restaurare, am tras, între altele, concluzia că această activitate ar putea fi mult ușurată în anumite cazuri, dacă restauratorii ar asista pe arheologi sau muzeografi pe șantierele unde aceștia activează în sezonul de lucru. Extragerea din pământ a obiectelor arheologice se face, după cum se știe, cu personal necalificat, în ceea ce privește mina de lucru. Recomandările și atenția cercetătorilor pe șantiere, desigur că urmăresc executarea lucrărilor de săpături în condițiuni cât mai bune dar se întâmplă uneori ca obiecte a căror valoare istorică e apreciată abia după punerea lor în stare de studiu (după restaurare), să fie grav avariate chiar de la început, din momentul extragerii lor din pământ. O soluție care ar înlătura această eventualitate ar fi colaborarea mult mai strinsă între cercetători și restauratori. Aceștia din urmă ar trebui mai des solicitați să meargă pe șantiere, în cazuri când obiectele descoperite acolo se găsesc în stare de fosilizare (mai ales la oase). Prin natura muncii lor restauratorii cunosc procedee practice care pot salva obiectele, împiedicând degradarea lor de la început. Dacă încă de pe șantier ei sau în supraveghere anumite obiecte, aceasta le va ușura și munca ulterioară fără a scoti marele avantaj de a readuce la starea lor normală obiectele, fără să le mai reintregească sau să le completeze lipsurile în mod artificial.

Asistența restauratorilor pe șantiere cred că este o problemă de organizare tehnică a lucrărilor de săpături arheologice care trebuie rezolvată practic și neîntârziat în beneficiul patrimoniului arheologic al țării noastre. Desigur — restauratorii nu trebuie sustrași de la munca lor principală pentru chestiuni de importanță redusă, dar în cazuri specifice, dificile, prezența lor pe șantiere este mai mult decât o necesitate.

De l'activité du laboratoire de restauration du musée d'histoire de Bucarest

RÉSUMÉ

Au Musée d'Histoire de Bucarest on a fondé il y a 17 ans, le laboratoire de restauration et de conservation. Dans cette situation, l'institution a pu restaurer et garder des milliers d'objets, des monnaies en bronze et en argent, des estampes, des plans, de la céramique, des porcelaines, marbre, os, etc. Le personnel du laboratoire est tout le temps intéressé par de nouveaux systèmes de travail et d'acquisition de l'appareillage adéqué. On discute certaines méthodes de restauration des pièces en céramique, os et marbre et on souligne l'efficacité des moules d'objets réalisés en matière plastique.

Liste des illustrations

1. Vase avant et après la restauration
2. Main de bronze avant et après la restauration
3. Croix de métal avant et après la restauration
4. Bagues restaurées
5. Os de mammoth.